

Poti za razvoj kreativnih učnih okolij ter sprejemanje raznolikosti v vzgoji in izobraževanju

Ivanka Erjavec in Irena Kenk, Osnovna šola Črni Vrh

Sodobna šola si prizadeva za sodelovanje in participacijo vsakega posameznika, spodbuja iniciativnost, ustvarjalnost in aktivnost, evalvacijo in refleksijo. V prispevku predstavljamo poti za razvoj kreativnih učnih okolij, za sprejemanje raznolikosti v vzgoji in izobraževanju ter razvoj strategij socialnih spretnosti. S kroskurikularnim in interdisciplinarnim pristopom, izbranimi dejavnostmi, različnimi oblikami, metodami in tehnikami dela iščemo nove didaktične elemente oziroma novo kombinacijo elementov za razvijanje strategij reševanja konfliktov ter izboljšanje razredne in šolske klime, tudi z vključevanjem zunanjih strokovnjakov, in sicer z medrazrednim, medpredmetnim in medgeneracijskim sodelovanjem na športnih in kulturnih področjih ter v okviru pouka, s poudarkom na ustvarjalnosti udeležencev različnih akcij. V ospredju je prizadevanje, kako pomagati učencem pri učenju odgovornosti in vedenj, sprejemljivih za skupnosti. V okviru modela *Za boljše odnose med ljudmi/Preprečujemo nasilje* in 20. otroškega parlamenta z naslovom *Stereotipi, rasizem in diskriminacija* so učenci razpravljali o tem, da se vsakodnevno srečujemo z ljudmi, ki so drugačni od nas, poudarjali so razvoj občutljivosti za soljudi – za njihove težave, posebnosti, drugačnosti.

Ključne besede: učenci, učitelji, starši, razrednik, razredna in šolska klima, vzgojni načrt šole, nasilje, medpredmetno, medrazredno in medgeneracijsko sodelovanje, kroskurikularni pristop, projektna oblika dela, timsko sodelovanje, učno-ciljni in procesno-razvojni model načrtovanja, dejavnosti, ustvarjalno učno okolje, ustvarjalnost udeležencev, dosežki učencev, socialne spretnosti, odgovornost

Uvod

Živimo v postmoderni in multikulturni družbi, v kateri se prepletajo nasprotujoči si pogledi, različne kulture in načini življenja. Spremembe v šolstvu so v zadnjih letih zelo intenzivne. Šola postaja vse bolj heterogena, spreminjajo se strategije učenja in poučevanja. Sodobna šola si prizadeva za sodelovanje in participacijo vsakega posameznika, spodbuja iniciativnost, ustvarjalnost in aktivnost, evalvacijo in refleksijo.

Prepoznavanje značilnosti organizacijske kulture in klime je iztočnica, ki zaposlenim v vzgoji in izobraževanju omogoča usklajevanje kulture učenja na šoli z razvojno vizijo ter vzpostavlja kakovostno interakcijo z okoljem. V prispevku bomo predstavili, kako učenci Osnovne šole Črni Vrh spoznavajo načine usklajevanja med ljudmi različnih interesov in načine reševanja konfliktov. Pristop je vgrajen v delovanje šole kot celote, saj zajema razvoj socialnih spretnosti, ki jih je treba nenehno vaditi.

Model *Za boljše odnose med ljudmi/Preprečujemo nasilje* poudarja razvoj občutljivosti za soljudi – njihove težave, posebnosti, drugačnosti. Načrtovan je ciljno in procesno. Učenci preko interdisciplinarnega pristopa, različnih oblik, metod in tehnik dela razvijajo tista področja osebnosti, ki se nanašajo na sistem vrednot in obsegajo stališča, mnjenja in argumente, hkrati pa se usposablajo za konstruktivno ravnanje in odločanje v primeru različnih oblik nasilja.

Na letošnjem 20. otroškem parlamentu z naslovom *Stereotipi, rasizem in diskriminacija* so učenci razpravljali o tem, da se vsak dan srečujemo z ljudmi, ki so drugačni od nas. Spoznavali so, da so drugačni zato, ker teže govorijo, slabše slišijo, težko hodijo ali pa se le teže učijo. Drugačni so, ker prihajajo iz drugega okolja, bodisi s podeželja ali mesta, revne ali bogate družine, iz države, kjer govorijo drug jezik, so druge veroizpovedi, poslušajo drugačno glasbo, jedo drugačno hrano. Izpostavljali so večjo potrebo po strpnosti, prepoznavanju predsodkov in nenasilnem reševanju sporov, ki so del našega življenja. Kot kriterij za ustrezno reševanje sporov in rešitev so navajali *Splošno deklaracijo o človekovih pravicah*, zlasti pa *Konvencijo o otrokovih pravicah*. Ker se je opisana oblika dela v praksi pokazala kot zelo uspešna, jo bomo na naši šoli izvajali tudi v prihodnje, saj je ozaveščanje in izobraževanje učencev o sprejemanju raznolikosti pomembno orodje, ki zagotavlja spodbudno ozračje v razredu, na šoli, pa tudi v širšem okolju.

Teoretična izhodišča

Model poti za razvoj kreativnih učnih okolij izhaja iz teoretičnih izhodišč različnih avtorjev, ki z različnih perspektiv znanstveno razlagajo učenje, iz Eriksonove teorije psihosocialnega razvoja, iz vedenjskih teorij, pri katerih je bistvena podkrepitev vedenja, iz teorij socialnega učenja in informacijsko-procesnih teorij (Marjanovič Umek 2004). Izhaja tudi iz gestalt teorije. Ščuka pravi, da osebnost oblikujejo spoznanja in ne strokovna znanja, kajti znanja zbledijo, spoznanja pa nikoli (Ščuka 2007). Gestaltski pristop omogoča boljše razumevanje dogajanj in doživljanj otrok in mladostnikov v intenzivnem in burnem obdobju odraščanja, ki je pomembno za razvoj osebnosti. Človek daje smisel svojemu delovanju in življenju z razvijanjem lastne osebnosti, tako da postavlja v ospredje doživljanje celote, tako da se zaveda organiziranja svojega doživljanja in odgovornosti pri oblikovanju realnosti vsakdanjega življenja, ki ga soustvarja z vsemi tistimi, s katerimi vstopa v medsebojne odnose. V pomoč pri izvajanju modela nam je bila tudi ena od sistemskih teorij skupinske dinamike – kibernetična teorija, ki izhaja iz dejstva, da »krmar« oziroma vodja projekta s pomočjo nenehnega pridobivanja informacij in prilagajanja glede na informacije, visoke stopnje organiziranosti, sistematičnosti, celostnega in individualnega pristopa doseže zastavljene cilje v čim večji možni meri (Vec 2007).

Beseda konflikt izhaja iz latinskih korenov *cons*, ki pomeni skupaj, in *flictus*, ki pomeni udarjanje, nalet, pritisk. »Konflikt je duševno stanje nemoči zaradi nasprotujočih si teženj; nasprotje, napetost« (*Slovar slovenskega knjižnega jezika* 1998, 424). Različni avtorji opisujejo konflikte kot medsebojno nasprotovanje različnih potreb, želja, interesov, čustev in ravnanja. Ločujejo notranje, zunanje in mešane konflikte ter konflikte zaradi sprejemanja konfrontacije ali izogibanja konfrontaciji. Opisujejo tradicionalen in sodoben odnos do konfliktov. Pri prvem se konfliktu izogibamo, prisojamo ga le prepirljivcem, nujno potrebujemo krivca, pri drugem pa konflikt razumemo kot neogibni, integralni del vsake spremembe. Ločijo odnos, izvor, ravnanje, motivacijo in predmet konflikta. Odnos do konflikta je lahko nasilen ali nenasilen, izvor konflikta je eksogen in endogen, ravnanje v zvezi z njim je lahko funkcionalno in nefunkcionalno, motivacija iskrena in neiskrena, predmet konflikta pa je lahko vsebinski ali čustveni. Ločijo latentni in manifestirani konflikt. Spori sami po sebi lahko skrivajo pozitivno vrednoto, če se jih

lotimo pravilno, lahko pa vodijo v različne oblike nasilja, in sicer fizično, psihično ali spolno.

Nasilje je povsod okrog nas, zato se moramo naučiti prepoznavati dejavnike, ki vplivajo nanj, vzroke zanj, njegove posledice in oblike preprečevanja ter načine reševanja sporov z nenasiljem. Težave, ki nastanejo med ljudmi, je mogoče reševati na več načinov. Rešitev, ki je primerna za eno situacijo, je lahko popolnoma neprimerna za drugo, čeprav zelo podobno. Sčasoma ljudje razvijemo več različnih možnosti oziroma alternativnih rešitev za značilne medosebne probleme, to pa nam pomaga, da smo kos različnim socialnim položajem, v katerih se znajdemo. Nasilje med mladimi je treba razumeti v kontekstu spreminjanja pomena nasilja na sploh, pa tudi spreminjanja njegovih oblik ter spreminjanja statusa otroka.

Šolska klima je vzdušje v šoli, način življenja šole, duh šole, in vpliva na to, kako se učenci in učitelji počutijo in kakšni so odnosi med njimi. Gre za splet različnih dejavnikov, ki vplivajo na svojstven način delovanja šole in zaradi katerega se šole med seboj razlikujejo. Ogrožajoči šolski dejavniki so lahko: neustrezna šolska in razredna klima, nejasna šolska pravila, učni neuspeh ter nasilje med vrstniki. Šola ima ogromno možnosti za odkrivanje in preprečevanje nasilja. Preventivno delovanje se začne že z načrtovanjem življenja in dela v šoli, ki vključuje izobraževanja strokovnih delavcev, dejavnosti za učence, različne pristope in vsebine pri delu s starši in nenazadnje postavljanje ciljev šole same.

Razredna klima zajema procese v ožjem okolju, to je v razredu, in upošteva odnose med posamezniki v razredu ter tudi elemente sistema. Gre tudi za preplet različnih vidikov delovanja posameznikov.

Ker so za vsakega otroka odnosi in življenje v razrednih skupnostih zahtevna in pomembna življenjska preizkušnja ter podlaga za njegovo dobro počutje in uspešno delo, jim morajo učitelji pri tem pomagati, in sicer tako, da jih s primernim vodenjem nevsiljivo naravno vpeljejo v raznovrstne situacije, v katerih preizkušajo svoje ravnanje.

Malić opredeljuje vlogo razrednika kot organizacijsko-administrativno in pedagoško (1988). Kalinova v raziskavi *Pogledi na razrednikovo delo in vloge* v faktor-ski analizi zaradi različnih vidikov razrednikove vloge navaja šest dejavnikov, ki jo tvorijo: vzgojno-pedagoška vloga, »zakonska« vloga, administrativno-izvajalska vloga, vloga razsodnika in zagovornika, povezovalno-sodelovalna vloga, animacijsko-opazovalna vloga, vloga pomočnika in svetovalca učencem (Kalin 2001).

Ena od pomembnih nalog razrednika je oblikovanje kolektiva v kakovostno skupino. To lahko doseže z iskanjem in uresničevanjem skupnih ciljev; z oblikovanjem in postavljanjem skupnih pravil; z določanjem in upoštevanjem vlog v skupini; z oblikovanjem in vzpodbujanjem komunikacije v skupini; z oblikovanjem in spodbujanjem identitete in razvijanjem pripadnosti skupini.

Vse to pa je s tradicionalnimi prijemi težko doseči, zato je treba poznati metode dela, ki omogočajo delo v skupini. Oblikovanje kolektiva v kakovostno skupino je za razrednika ciljno načrtovan proces. Poudariti je treba, da tak način dela učence vodi v izkustveno učenje z dejavno vpletenostjo posameznika, z izkušnjo in refleksijo o njej. Med drugim zahteva skupinsko sodelovanje in solidarnost, ne pa tekmovalnih odnosov in egoizma, oblikovanje več različnih predlogov za rešitev problemov, vključevanje vrednostne razsežnosti v proces reševanja problemov, spoštovanje osebne in družbene identitete ter človekovega dostojanstva (Kalin 1999).

Predstavitev raziskovalnega problema

Na osnovi zakonsko določenih ciljev za sodelovanje s starši in učenci šola z vzgojnim načrtom določi način uresničevanja vrednot, pohvale, priznanja, nagrade, vrsto vzgojnih ukrepov ter sprejme šolski red, v katerem opredeli pravila vedenja in ravnanja ter kršitve pravil, odgovornosti in dolžnosti učencev, vzgojne ukrepe, organiziranost učencev, opravičevanje odsotnosti, načine zagotavljanja varnosti in druga področja. Vzgoja otrok je predvsem pravica in odgovornost staršev, z obveznim šolanjem pa se primarnim vzgojnim prizadevanjem nujno pridružijo elementi sekundarne vzgoje, ki je z vidika socializacije otrok ključnega pomena. *Poti za razvoj kreativnih učnih okolij ter sprejemanje raznolikosti v vzgoji in izobraževanju* vključujejo tudi že vrednostne razsežnosti in zato veliko pripomorejo k osebno-stnemu ter moralnemu oblikovanju posameznika. Učencem naj bi pomagale razvijati socialne spretnosti in psihološko moč, ki jih potrebujejo, da bi lahko obvladali težave in stresne situacije, s katerimi se bodo soočali v prihodnosti.

Udejanjenje poti za razvoj kreativnih učnih okolij

V zapisu o strukturi strategije, ki vodi do razvoja socialnih spretnosti, do izboljšanja razredne in šolske klime, do razvoja odgovornosti za lastno znanje ter razvijanja strategij za vzpostavitev kreativnih in učinkovitih učnih okolij, bomo predstavili večletni proces dela.

Pri tem smo si zastavili raziskovalno vprašanje, kako razvijati strategije za razvoj socialnih spretnosti in ustvarjalnih ter učinkovitih učnih okolij. V okviru raziskovalnega vprašanja smo sledili ciljem, in sicer razvijanju strategij za razvoj socialnih kompetenc, izboljšanju razredne in šolske klime, razvoju odgovornosti za lastno znanje, razvijanju strategij za razvoj kreativnih in učinkovitih učnih okolij.

Uporabili smo različne metode za izvajanje akcij, kot so pogovor, razlaga, metoda grafičnih in pisnih izdelkov, komunikacijski model poučevanja književne vzgoje, delo z različnim besedili in skladbami, dramatizacija in demonstracija. Omenjene metode dela so se prepletale, pogojevale so jih načrtovane in že izvedene dejavnosti.

Za zbiranje podatkov smo uporabili deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja ter kvantitativne in kvalitativne raziskovalne postopke, ki se med seboj prepletajo.

Primeri dejavnosti in njihove vsebine

Pravila vedenja. Pripravili smo Pravila vedenja učencev OŠ Črni Vrh od prvega do devetega razreda (na šoli, v razredu, pri pevskem zboru, likovni vzgoji, med odmori, pri malici, med podaljšanim bivanjem, na kulturnih in športnih prireditvah ter različnih srečanjih).

Učencev zvezek refleksij. Zvezek vpliva na boljše spoznavanje samega sebe. Učenec ob spodbudi staršev in razrednika zavestno usmerja svoje dejavnosti k zastavljenemu cilju.

Vprašalnik Razredna klima. Odgovore na vprašalnik za učence od 1. do 4. razreda in vprašalnik za učence od 5. do 9. razreda pridobimo v oktobru in maju. Izpolnjene vprašalnike uporabljamo tudi kot učno gradivo za obdelavo podatkov pri matematiki v 7. razredu.

Otroški parlament. Vsako leto je izbrana druga tema.

Šolske atletske olimpijske igre na stadionu v Postojni. Atletski troboj, štafetni tek, rezultati tekmovanja, priznanja, vprašalnik za učence od 1. do 9. razreda, vprašalnik za učitelje. Izpolnjene vprašalnike uporabljamo tudi kot učno gradivo za obdelavo podatkov pri naravoslovnem dnevu za učence 6. razreda.

Izbrane vsebine razrednih ur, socialne igre. Vsakodnevna želja sošolcem ob začetku dneva, jutranji krog, delavnice o učenju za učence.

Nastopi, prireditve, srečanja, roditeljski sestanki, predavanja. Nastop harmonikarjev, rajanje z dedkom Mrazom in domačim ansamblom, proslava ob slovenskem kulturnem prazniku, drugačen šopek, pomladna prireditev – otroška poezija Otona Župančiča, dobrodelni bazar, likovne razstave, medgeneracijsko druženje s stanovalci doma za starejše občane.

Projektni teden v 5. razredu

Naslov: Model preprečevanja nasilja na šoli/Za boljše odnose med ljudmi

Leto začetka: 2000/2001

Čas izvedbe v šolskem letu 2009/2010: november 2009, 8 ur

Vodji: Ivanka Erjavec, Irena Kenk

Artikulacija učnega procesa pri projektnem učnem delu: iniciativa, skiciranje, načrtovanje, izvedba, sklepna izvedba (Frey v Novak 1990). Projektno delo se je prepletalo s problemskim poukom, saj so učenci delo tudi sami načrtovali, reševali probleme, prihajali do sklepov in interpretirali ugotovitve. Projekt smo načrtovali ciljno in procesno.

Raziskovalno vprašanje: Kako razvijati strategije za uspešno reševanje konfliktov v oddelčnih skupnostih na OŠ Črni Vrh?

Namen: Razvijanje strategij za uspešno reševanje konfliktov v oddelčnih skupnostih na OŠ Črni Vrh.

Cilji: Učenci spoznajo, da se vsak dan srečujejo z različnimi oblikami nasilja, prepoznajo vzroke zanje, posledice nasilja ter načine reševanja sporov; spodbujanje medpredmetnega, medrazrednega in medgeneracijskega sodelovanja z različnimi dejavnostmi. Z načrtovanim delom (vizija, cilji, vsebine, metode in oblike dela, akcije in dejavnosti, evalvacija, predvideni rezultati in širjenje novosti) spodbujati in razvijati poklicno in osebno rast učiteljev, ki lahko sebi, učencem in staršem pomagajo tako, da učence in druge udeležence projekta s primernim vodenjem nevsiljivo in naravno vpeljejo v raznovrstne situacije, v katerih preizkušajo svoje ravnanje in razvijajo uspešne in pristne medsebojne odnose. Učenci, učitelji in starši usvajajo socialne veščine in strategije nenasilne komunikacije, izhajajoč iz razumevanja in spoštovanja sebe ter drugega in izražanja čustev, ter razumejo pomen uspešne medsebojne komunikacije. Izdelajo tematske plakate *Nasilje, Kultura odnosov med ljudmi, Za boljše odnose med ljudmi, Razlike med ljudmi in strpnost*; poskrbijo za ustrezno sporočilno vrednost plakatov in se potrudijo, da jih izdelajo estetsko; plakate tudi razstavijo in predstavijo. Znajo narisati obrazno mimiko, s katero izražajo svoje počutje. Razmišljajo o svojem doživljanju razredne skupnosti in o tem, kako se počutijo v razredu, ter oblikujejo razredno lestvico počutja. Sodelujejo pri analiziranju negativnega čustva jeze. Ugotavljajo, zakaj v razredu nastajajo

spori. Oblikujejo pravila vedenja za učence 5. razreda in s podpisom potrdijo, da se z njimi strinjajo.

Pogovor ob vprašanjih. Kaj je nasilje? Kaj čutite ob besedi nasilje? Kje se pojavlja nasilje? Katere so najpogostejše oblike nasilja na šoli? Katere so posledice nasilja?

Oblikovanje plakatov z naslovi Nasilje, Kultura odnosov med ljudmi, Za boljše odnose med ljudmi, Razlike med ljudmi in strpnost. Delo je potekalo v petih skupinah.

Predstavitve plakatov. Vsaka skupina razredu predstavi svoj plakat.

Izvedba razredne lestvice. Ker nas je resnično zanimalo, kako se učenci v razredu počutijo, smo se odločili za anonimno uporabo razredne lestvice počutja. Učencem smo razložili, kako se lahko počutijo v razredu. Na vprašanja so odgovarjali tako, da so pobarvali le en kvadratik pred podanimi odgovori. Rezultate razredne lestvice smo na koncu analizirali in interpretirali.

Kako se počutim. Učenci so narisali podobo svojega obraza, kadar so osamljeni, kadar so okregani, kadar spoznajo novo osebo, ko so povabljeni na zabavo in kadar stojijo pred razredom. Nato so po zunanji podobi obraza skušali razbrati počutje sošolcev.

Pandorina skrinjica – pogovor v krogu. Kaj me v šoli jezi? Kaj me jezi doma? Zakaj v razredu nastanejo spori? Učiteljica je učencem povedala grško pripovedko *Prometej*. Izpostavila je tisti del zgodbe, ki govori o tem, kako je Epimeteja premagala radosvednost in je Pandoro prosil, naj dvigne pokrov skrinjice, ki so mu jo v dar poslali bogovi. Pandora je ustrezljivo odprla pokrov. S stokanjem, cviljenjem, javkanjem in tarnanjem so iz skrinjice skočile bolezni, bolečine, strasti, revščina, vse zlo, ki se je razpršilo po svetu. Pandora se je prestrašila in je pokrovec urno zaprla. Tako je v skrinjici ostalo le še upanje. A na srečo se ga je malo kljub temu izmuznilo na svet.

Učenci so posedli v krog, v sredino katerega je učiteljica postavila odprto Pandorino skrinjico, lepo rumeno škatlo z upanjem. Nato je vsak učenec povedal, kaj ga moti v razredu, na šoli in doma ter zakaj ga naštetih problemi in težave jezijo. Med pripovedovanjem je iz skrinjice vzel v roke majhen predmet (žogico, verižico, stekleno kroglico, figurico itd.). V pogovoru sta sodelovali učiteljica in šolska svetovalna delavka. Vsebina pogovora je temeljila na zavedanju, izražanju in sprejemanju čustev vseh udeležencev ter na medsebojnem spoštovanju in zaupanju. Na koncu so škatlo pokrili in spravili. Vse probleme, težave in jezo so zaprli vanjo in se dogovorili, da o težavah sošolcev ne bodo govorili.

Pravila vedenja za učence 5. razreda. V razredu smo izoblikovali *razredna pravila*, kajti skupina mora, da bi dosegla skupni cilj, usklajevati in izmenjavati informacije, odločati ter reševati spore. Avtorji knjige *Razrednik v osnovni in srednji šoli* razlagajo, kako ravnati, kadar se v razredu pojavijo napetosti. Zelo pomembno je, kako potekajo pogovori, kajti razrednik ima v takih situacijah pomembno vlogo posrednika, zato poskuša upoštevati naslednje: izogiba se sodbam, vživlja se v vse udeležence spora, poskuša biti miren, prisluhne potrebam učencev, razkriva ozadje problemov. Pogovor vodi tako, da sprte strani same odkrivajo vzroke težav, pri tem pa uporablja parafraze. Sogovornika ni lahko pravilno razumeti, zato obstajata dva načina preverjanja razumevanja, in sicer besede sogovornika lahko dobesedno ponovimo ali pa naredimo povzetek povedanega. Parafrazo začnemo npr. z besedami »Če te prav razumem ... Želiš mi povedati ...« (Pušnik in dr. 2000).

Socialne igre. Vesela pošta, skriti prijatelj, skupinsko slikanje.

Roditeljski sestanek za starše. Hospitacija staršev pri pouku, predstavitev projektnega tedna Model preprečevanja nasilja na šoli/Za boljše odnose med ljudmi, govorni nastop učencev; predstavitev rezultatov vprašalnika za učence Merjenje razredne klime.

Predstavitev projekta na dan človekovih pravic, 10. decembra 2009. Učenci so model predstavili učencem prve, druge in tretje triade. Na prireditvi sta sodelovali predsednica Zveze prijateljev mladine Idrija Lidija Kleindienst in predsednica Društva prijateljev mladine Črni Vrh Marija Čuk.

Sklep

Procesi v skupinah ne tečejo vedno gladko. Morebitnih nasprotij, konfliktov, ki jih v skupini doživlja vsak posameznik, je veliko. Ko nastopijo, je treba proučiti vzroke zanje in iskati ustrezne rešitve. Posamezniki v konfliktih prevzemajo različne vloge, tudi načini njihovega reševanja so zelo različni. Reševanje konfliktov je tesno povezano z uspešnimi pogajanjem. Če poznamo konstruktivne načine soočenja s konflikti, jih lahko uporabimo kot vir osebne rasti in kot priložnost za izboljšanje okoliščin in odnosov. Reševanje konfliktov je aktualna tema in realnost vsakodnevnega življenja in dela v šoli. Sprememba pri posamezniku pa se lahko zgodi le, če vplivamo na razvoj njegovih kognitivnih, motoričnih, čustvenih in socialnih veščin. Zato je naša strategija, da različne dejavnosti izbiramo prav po tem kriteriju, saj lahko spretnosti in izkušnje, ki jih tako pridobimo, koristno uporabimo v vsakdanjem življenju. Oza-veščanje in izobraževanje učencev, učiteljev in staršev o konfliktih (vzroki, oblike, reševanje idr.) so pomembno orodje, ki zagotavlja spodbudno ozračje v razredu, na šoli, pa tudi v širšem okolju. Pristop, ki smo ga predstavili, vključuje spoznanje, da je spreminjanje razredne in šolske klime mogoče le, če je vanj vključenih čim več strokovnih delavcev, in to na najrazličnejše načine, kajti vzgoja se dogaja v življenju samem, v vsakodnevnem dogajanju. Projektna oblika dela, *Model preprečevanja nasilja na šoli/Za boljše odnose med ljudmi*, spodbuja timsko sodelovanje strokovnih delavcev in vključevanje učencev v delo in življenje na šoli, pri katerem lahko s sodelovanjem v različnih skupinah pridobivajo različne veščine. Model smo načrtovali procesno in ciljno. Njegova uporaba je dejansko pripeljala do izboljšanja discipline in klime v razredu. Učenci so se prepričali v koristnost in smiselnost postavljenih ciljev, v razredu so se bolj počutili, sodelovanje in odnosi med njimi so postali pristnejši in bolj poglobljeni, učitelji so jih lahko večkrat pohvalili, postali so bolj samozavestni in imeli so več zaupanja. Če so se pojavile težave, so se zavestno zatekali po pomoč k staršem, učiteljem, šolski svetovalni delavki in ravnateljici. V opisano obliko dela so bili vključeni tudi starši. Šola jim je tako omogočila partnerstvo pri usmerjanju in oblikovanju razvoja osebnosti njihovih otrok. Model že devet let izvajamo v 5. razredu, v prilagojeni obliki pa občasno tudi v drugih razredih. Gre za del inovacijskega projekta *Strategije za razvoj socialnih kompetenc*, ki dosega 4. raven razvoja novosti: oblikovanje nove celote s kombinacijo že znanih didaktičnih elementov. Njegova vrednost je v oblikovanju letnega programa življenja in sodelovanja učencev, učiteljev, staršev ter okolja in v spoznanju, da je prizadevanje posameznega učitelja za spreminjanje neželenega vedenja učencev premalo. Treba je delovati celostno in konflikte spremeniti v vzgojne priložnosti.

Kroskurikularni razvoj poti kreativnih učnih okolij je vgrajen v delovanje šole kot celote. Cilje smo integrirali med cilje posameznih predmetov, omenjena prizade-

vanja so postala integralni del življenja in dela v šoli in del šolske kulture. Iščemo, izvajamo, preverjamo in evalviramo nove didaktične elemente oziroma novo kombinacijo elementov, ki omogoča razvijanje strategij socialnih veščin, tudi z vključevanjem zunanjih strokovnjakov, in sicer z medrazrednim, medpredmetnim, medgeneracijskim sodelovanjem na športnih in kulturnih področjih ter v okviru pouka s poudarkom na ustvarjalnosti udeležencev akcij.

Ustvarjalno učno okolje je orodje za poučevanje in učenje, je prilagodljivo in raznoliko, zato ne potrebuje natančno določenega didaktičnega modela, lahko ga uporabljamo bodisi med celotnim šolanjem ali pa samo v posameznem šolskem letu. Ustvarjalno učno okolje vodi učence h kreativnosti in spodbuja povezovanje in uporabo različnih poti za pridobivanje novih spoznanj. Učenci so odprti za nove ideje, pridobivajo izkušnje na različnih področjih in razvijajo sposobnost vrednotenja.

Literatura

Kalin, J. 1999. Oblikovanje osebnosti. *Vzgoja* 1 (3): 27–28.

Kalin, J. 2001. Pogledi na razrednikovo delo in vloge razrednika. *Sodobna pedagogika* 52 (1): 8–31.

Malič, J. 1988. *Razrednik v osnovni šoli*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Marjanovič Umek, L., ur. 2004. *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Novak, H. 1990. *Projektno učno delo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Pušnik, M., N. Žarkovič Adlešič in C. Bizjak. 2000. *Razrednik v osnovni in srednji šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. 1998. Ljubljana: DZS.

Ščuka, V. 2007. *Šolar na poti do sebe*. Radovljica: Didakta.

Vec, T. 2007. Teorije skupinske dinamike. [Http://www.socped.org/uploads/files/Teorije_skupinske_dinamike.ppt](http://www.socped.org/uploads/files/Teorije_skupinske_dinamike.ppt).